

ВІДТІНКИ КИЄВА Довоєнний і сучасний живопис Олени Придувальної

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими чи практичним: в статті розглянуто творчість київської художниці Олени Придувальної, чії твори вважаються характерними, навіть формотворчими для так званої київської школи. **Мета статті** полягає в тому, щоб а) познайомити читача з особливостями творчості талановитої київської мисткині; б) окреслити загальні ознаки пост-травматичного синдрому в мистецтві, обумовленому суспільним зламом, що відбувся в країні, з епіцентром у Києві, взимку 2013–2014; в) визначити ті характерні риси творчості художниці, що відновились у первісних якостях влітку 2015 року.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Якщо не зважати на більше ніж численні повідомлення про відкриття персональних і групових виставок з її іменем в перших рядках, ґрунтовних текстів щодо творчості Олени Придувальної небагато. Це чудовий текст Матвія Вайсберга [1, с. 6] у новому каталозі її творів [6], текст, що його можна було б назвати тонким і детальним аналізом, не будь у ньому стільки спорідненого розуміння; стільки того різновиду прихильності, що його легко сплутати з доброзичливістю, якщо не знати, що його причина — дійсне, правдиве взаєморозуміння людей, яким випало любити одне і те ж місто і втілювати свою любов завдяки вмінню говорити мовою колориту. Це невеликий каталог «Гуаші», виданий у 2010 році [7]. Потім, це прекрасна, тому що напрочуд суттєва розмова художниці з Дмитром Десятериком [2]. Ще — кільканадцять згадок на зразок кількох речень з великих текстів щодо групових виставок [3], а також з інформаційних повідомлень про них (цих останніх пошукові системи знаходять просто неймовірну кількість, що свідчить про цілком нормальні стосунки між художницею та художнім процесом). Кілька біографій на віртуальній території кількох галерей, на сайті видавців її найкращого каталогу [4] та на персональному сайті Олени [5] — ось приблизно і все; все інше сказано у творах мисткині, що про них хочеться говорити в інтонаціях, які трапляються від надміру вражень.

Викладення основного матеріалу дослідження. З найпростіших рівнів прочитання її творів довоєнного періоду до них змушує знову і знову повертатись любов до Києва, що нею художниця ділиться з якоюсь суто дитячою, сильною і чистою відвертістю. Замінником цих емоцій в її акриловому живописі є відкриті фарби, стрімкі діагональні чи врівноважені і відцентровані композиції, де чітко відчувається вітер; повітря як таке; словом, простір, який тут може, відтворюючи реальну дійсність, водночас конструювати іншу, паралельну, свою власну — і загальна декоративність живописного тла, що сама по собі є тією формою життєрадісності, яка навіть неосвіченому читачу знайома завдяки буянню життя на картинах Анрі Маттіса.

Київ в режимі репрезентації для вітчизняних і закордонних гостей міста суттєво відрізняється від домашнього Києва (як загалом суттєво різниться репрезентація будь-якої людини чи явища від її/його самотнього існування) — від міста раннього дитинства, юності, світлого чи похмурого повсякдення дорослого життя, щоденних зустрічей з обличчями його парків, рукавами вулиць і довгими паралельними прямими регулярної забудови Подола, зі скупим простором його площ і неспішністю його потаємного життя, так мало, так неохоче співвідносного з гіперактивними вимогами сучасності. Київ у творах Олени Придувальної є містом її дитинства, котре наразі доводиться впізнавати з тим тяжким душевним трудом, який відчуваєш, вдивляючись в світлини, зроблені в юності твоїх власних, нині постарілих, родичів (Лл. 1, 2, 4). Тож писати про її Київ означає, — за умови, що писатиме людина, яка також народилась і виросла в цьому місті — хочеш ти цього чи ні, звертатись до всіх відтінків ностальгії, всіх її вимог і правил, що вміють заливати яскраві дитячі враження ясним бурштином мистецтва у спосіб, який дозволяє зберегти

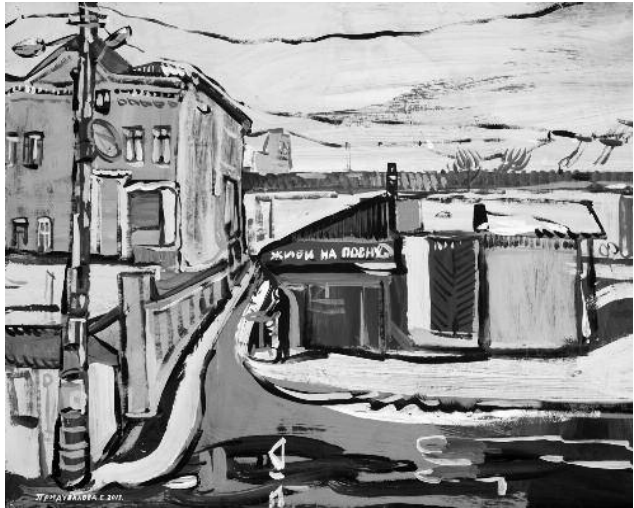

їх свіжість навіть за умови невеселого погляду звідси, з того майбутнього, яке з нами уже відбулося.

А що йдеться все-таки про наукову статтю, то, напевне, слід було б додати певну структуру, згідно котрій було б легше пояснити глядачу творчість цієї художниці. Отже, її техніки — гуаш та акрил на папері чи полотні; зрідка — тривимірні об'єкти в термінології сучмисту¹, а в співвідносній живим людям виставковій реальності, тобто простіше — ляльки, яких їй іноді подобається робити з паперу та тканини. Щодо них Д. Десятерик колись зазначив: «У зв'язку з Вашими ляльками згадується К. Малевич, котрий також робив ляльок». І отримав відповідь мисткині: «Я потім погортала його. Він же, власне, від цього і йшов: ляльки вивели його до супрематизму. І я, вже в якості згадки про Малевича, створила цілу серію ляльок в його стилістиці. Всі інших роздарувала, і цих залишила собі» [2].

Тематичні розділи її творів зручно впорядковані в новому альбомі, виданому у 2014 році [6]: «Київ — Міф»; «Дослід реальності» (Лл. 8); «Свята та будні» (Лл. 9); «Від'їзди та прибуття» (Лл. 5); «Випадкові інтер'єри» (Лл. 6, 7) та «Пленери» (Лл. 10, 11). Всі вони більш-менш охайно вкладаються у визначення Матвія Вайсберга: «Уміння художника, доступне дуже небагатьом колегам по цеху — естетизувати урбаністичне середовище з його подекуди майже промисловими елементами, будовами, ліхтарними стовпами, дорожньою розміткою і тому подібне — одна з дивовижних властивостей міських пейзажів Олени Придувальнової» [1, с. 6]. Менший каталог з вибраними гуашами 2010 року. Містить особний цикл творів художниці, — як завжди у ті часи, яскравий і життєрадісний — та декілька відгуків кількох мистецтвознавців київської школи [7]. Зокрема, Олег Сидор-Гибелінда, аналізуючи її творчість, зазначав: «“Зняття суперечності” між Культурою та Природою проходить у її картинах просто і невимушено, як і між Будівлею та... Руїною, яка такою не видається (і не є нею насправді, усвідомлюєш згодом). Вулиці квітують. Людей не мало і не багато, якраз досить, аби було затишно усім... Та, котру ще зовсім недавно не можна було запідозрити у жодних проявах урбанізму, нині є його парадоксальним і, можливо, найталановитішим виразником прохання не плутати з “глашатаєм”. Вдумливо споглядаючи кільканадцятьо картин її нової серії, можна усвідомити сенс деяких наших змін — чи довготривалих станів. Більш ніж певно, Придувальнової не йшлося ні про яку соціальну критику — та хмарочоси у її картинах восістину примарні, зловісні. “Хмарочосність” ландшафту навіть і не усвідомлюється чуттями: придушені свинцевими небесами, будови зрослися в одне похмуре ціле» [7, с. 37].

¹ Сучмисту — сучасного мистецтва, за аналогом зручного російськомовного скорочення: «современное искусство — соврисск».

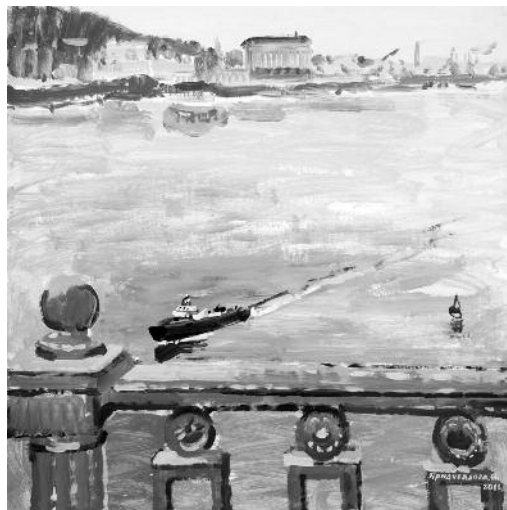
Олена Придувальнова.
Зліва направо: «Друкарська машинка». 2012. Папір, гуаш. 86 x 62 см
«З вікна потяга». 2011. Картон, акрил. 80 x 100 см
«Миргородський інтер'єр». 2000. Папір, гуаш. 86 x 62 см
«Живи на повну». 2013. Папір, акрил. 79 x 109 см

Все інше в її творчості впорядковується приблизно так само легко, як дружня розмова про те, що трапилось любити, з якого приводу нервувати; чим дихалось для тієї чи іншої зміни настрою. В мистецтві існують речі, про які потрібно вміти мовчати, і кожен художник відбирає їх для себе самостійно; без цього приватного словника замовчувань не існує жодного стилю — що особіного митця, що цілої епохи. Точка зору Олени Придувальної виключає відкриту розмову про страждання, тому що, якою б твердою і впевненою не була б її живописна майстерність, сутність її погляду складається найперше з захвату чи замилювання цілковито, як неодноразово говорилось вище, дитячих властивостей, а це не той інструментарій, котрим легко скористатись у розмовах на дорослі теми.

Таким був живопис Олени Придувальної до всього, — до зими 2013–2014, що змінила нас всіх до нас напівнепізнаваних, до людей, які за кілька місяців постаршали на бозна скільки років через зустріч з ужитковими формами поняття «війна».

Страждання, всупереч поширеній у взагалі схильному до побутових форм сандизму пострадянському суспільстві думці А. Шопенгауера, облагороджують далеко не всіх, тож живопис Олени після побаченого, — а вона досить часу провела в епіцентрі кривавих подій Майдану '2014, разом з усіма тими художниками, які не могли там не бути (наприклад, М. Вайсбергом, О. Белюсенко та Ахрою Аджінджалом) — втратили дитячу непосредність. Її палітра стала значно темнішою; похмурішою; тоншою, — так відрізняється підліткова депресія від дитячого, — в котрім нічого не затримується надовго, — ставлення до світу.

Передчуття значних суспільних подій є суттєвою рисою будь-якої творчої професії, то нічого дивного в тому, що наведений нижче діалог з художницею відбувся у березні 2013 року, коли передчуття майбутньої Революції гідності в країні, здається, відчувалось на дотик, — такою тяжкою для декого з нас була атмосфера тих часів: «Ви кажете — колір. А я одного разу раптом відчула, що колір зник. Просто до відрази... Ось так трапилось. Була приблизно така ж ситуація, як зараз за вікном, — кінець зими, лютий, шалена туга. Я почала бувати на вокзалі, пити каву в якихось таких містах, загалом крутитись у цій ситуації. Вирішила, що якщо вже така пригода зі мною відбулася, то слід спробувати щось інше. І я зрозуміла, що я ще й графік, що мені цікавий і сірий також; що можна поміж чорним і білим знайти

неймовірну кількість відтінків, і цілком несподівано для себе десь зо два місяці пропрацювала у монохромному настрої» [2].

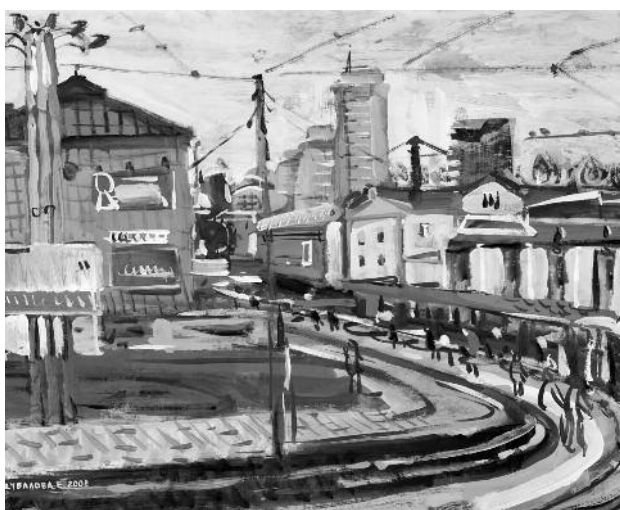
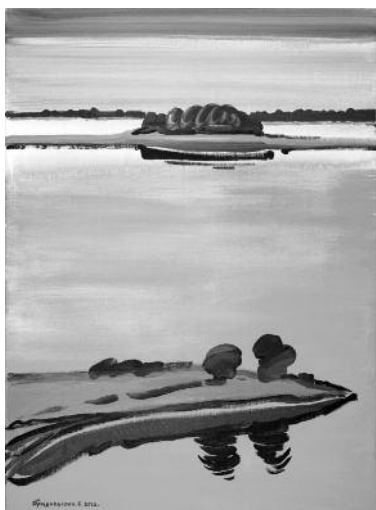
Тож немає нічого дивного в тому, що перша виставка художниці 2015 року, що з галереї київського будинку художника потім переїхала до галереї «Наша» у м. Суми, називалась «Київ, Февраль, 2014», і весь її загальний настрій, — завдяки побудові композиції, темному колориту и проникливій атмосфері, — витримував визначення «пост-травматичний синдром». З приводу цього циклу робіт Олена говорила: «Це документ моїх напрочуд особистих переживань. Ці дні зими були наповнені різними почуттями — страх (йти нічними вулицями), відчай, безвихідь, невизначеність, необхідність, очікування і величезне відчуття наповненості кожної миті життя. Добре, спокійно, упевнено я почувалась тільки на Майдані, з тими людьми, з котрими мені б хотілося жити в одній країні. Тоді все було справжнім — люди, слова, звучання гімну, почуття і події... Цьому й присвячено мої роботи» [9].

Проте життя триває, і будь-які стреси, будь-які потрясіння рано чи пізно поступаються рисам характеру, початково властивим будь-якій, — особливо творчій — людині. Тож експозиція «Живи на повну» [10], (Іл. 3) нагадала глядачам всі кращі властивості творчості мисткині: ясні кольори відкритих «банкових» фарб, врівноважені чи ні композиції, що дихають сонцем і вітром; рідні ракурси Києва, які тепер потрібно шукати, — і які саме ця художниця вміє знаходити, на зразок кораблика під бильцями старого мосту, який, на щастя, вцілів від зусиль гіперактивних модернізаторів втомленого міста; врешті, ледь відчутну меланхолійну ноту, змішану з полегкістю щодо того, що натовп на картині є знову стафажем художниці, що закінчила театральне відділення НАОМА, — знову персонажами, а не купкою людей на барикадах, які щохвилини на очах художниці ризикують власним життям.

Висновки. Творчість Олени Придувальної тематично присвячена переважно Києву, з усіма його модернізованими, а також вцілілими від ентузіазму модернізаторів, прекрасними вулицями і площами, побут яких саме ця художниця легко і натхненно поетизує. Завдяки цьому, а також через обставини навчання і творчого життя її творчість вкладається в концепцію так званої київської школи. Суспільно-політичний злам зими 2013–2014 років суттєво вплинув на творчість всіх київських митців, які були безпосередніми свідками Революції гідності; в цій статті окреслено загальні риси такого впливу на прикладі творчості Олени Придувальної.

Література

1. *Вайсберг М.* Смуга відчуження [Текст] / М. Вайсберг // О. Г. Придувальнова ; упоряд. Т. Калита. — Калита АртКлуб. Проект «Мистецтво на папері». — К. : ВД Антиквар, 2014. — 159 с., іл.
2. *Десятерик Д.* Елена Придувальнова: «Хочу нарисовать картину настолько отстраненно,

Олена Придувальнова.

Зліва направо: Інший берег. 2012. Полотно, акрил. 150 x 100 см
Із серії «Київські канікули»: Дніпро. Поділ. 2013. Картон, акрил. 100 x 100 см
«Острів на Дніпрі». 2012. Полотно, акрил. 150 x 100 см
«На Старовокзальній вулиці». 2008. Папір, гуаш. 62 x 86 см

чтобы нельзя было понять, кто автор» [Текст] / Дмитро Десятерик // [Електронний ресурс]: (Проект) / День. — 6.03.2013. — № 42. — Режим доступу : <http://www.day.kiev.ua/ru/article/kultura/elena-priduvalova-hochu-narisovat-kartinu-nastolko-otstranenno-chtoby-nelzya-bylo>. — Назва з домашньої сторінки Інтернету.

3. Стратийчук І. Живописні сезони в «Мистецькому маєтку “Ставки”» / Іванна Стратийчук // Антиквар. — 2015. — № 3/4. — С. 87–99.

4. Придувальнова О. [Електронний ресурс] : (Проект) / Видавництво ARTHUSS. — 2014. — Режим доступу: http://arthuss.kiev.ua/catalog/designers/po_predmetam_iskustva/elena_priduvalova/. — Назва з домашньої сторінки Інтернету.

5. Придувальнова О. [Електронний ресурс] : (Проект). — Персональний сайт художниці. Режим доступу : <http://www.pryduvalova.com/ukr/ex.php>. — Назва з домашньої сторінки Інтернету.

6. Придувальнова О. [Альбом] / О. Г. Придувальнова ; упоряд. Т. Калита ; Калита АртКлуб. Проект «Мистецтво на папері». — К. : ВД Антиквар, 2014. — 159 с., іл.

7. Придувальнова О. Гуаш [Каталог] / упоряд. Н. Сухоліт. — К. : ArtEvolution, 2010. — 38 с., іл.

8. Сидор-Гибелінда О. Живопис Олени Придувальної [Текст] / Олег Сидор // Олена Придувальнова. Гуаш [Каталог] / упоряд. Н. Сухоліт. — К. : ArtEvolution, 2010. — 38 с., іл.

9. Ольшанская Д. Киевская художница презентует сумчанам свой Майдан / Диана Ольшанская // [Електронний ресурс] : (Проект) // Данкор онлайн — 09.02.2015 — Режим доступу: <http://www.dancor.sumy.ua/news/newsline/146456>. — Назва з домашньої сторінки Інтернету.

10. Поліщук Т. «Живи на повну!» — галерея сучасного мистецтва «Триптих АРТ» [Електронний ресурс] : (Проект) // Київ 1. — 19.08.2015. — Режим доступу: <http://kyiv1.org/news/givi-na-povnu-galereya-suchasnogo-mistectva-triptih-art/>. — Назва з домашньої сторінки Інтернету.

Анотація. Б. М. Пінчевська. Відтинки Києва: довоєнний і сучасний живопис Олени Придувальної. Творчість Олени Придувальної тематично присвячена переважно Києву, з усіма його модернізованими, а також вцілілими від ентузіазму модернізаторів, прекрасними вулицями і площами, побут яких саме ця художниця легко і натхненно поетизує. Завдяки цьому, а також через обставини навчання і творчого життя її творчість вкладається в концепцію так званої київської школи. Суспільно-політичний злам зими 2013–2014 років суттєво вплинув на творчість всіх київських митців, які були безпосередніми свідками чи уасниками Револуції.

люції гідності; в цій статті окреслено загальні риси такого впливу на прикладі творчості Олени Придувалової.

Ключові слова: живопис, київська школа, сучасне мистецтво, пост-травматичний синдром.

Аннотация. Б. М. Пинчевская. Оттенки Киева: довоенная и современная живопись Елены Придуваловой. Творчество Елены Придуваловой тематически посвящена преимущественно Киеву, со всеми его модернизированными, а также уцелевшими от энтузиазма модернизаторов, прекрасными улицами и площадями, быт которых именно эта художница поэтизирует легко и вдохновенно. Благодаря этому, а также обстоятельствам ее рождения, учебы и творческой жизни, творчество Елены Придуваловой естественным образом дополняет концепцию так называемой киевской школы. Общественно-политический кризис зимы 2013–2014. Существенным образом повлиял на творчество всех киевских художников, бывших непосредственными свидетелями или участниками Революции достоинства. В данной статье определены общие черты такого влияния на творчество на примере произведений Елены Придуваловой.

Ключевые слова: живопись, киевская школа, современное искусство, пост-травматический синдром.

Summary. B. M. Pinchevska. Shades of Kiev: the pre-war and current art of Elena Priduvalova. Creativity Elena Priduvalova thematically devoted mainly to Kiev, with all its modernized, as well as survivors of enthusiastic modernizers, beautiful streets and squares. Life in this city the artist poeticizes easily and enthusiastically. Because of this, as well as the circumstances of her birth, learning and creative life, creativity Elena Priduvalov naturally complements the concept of so-called Kiev school. The social and political crisis of the winter of 2013–2014. A significant impact on the work of Kiev artists who were direct witnesses or participants in the Revolution of dignity. This article defines the common features of such an effect on the work of the example of Ellen Priduvalova.

Keywords: painting, Kiev school, modern art, post-traumatic syndrome.